

Høringsuttalelse arealplan Halden kommune våren 2021

Brekkerød nord (B 40 i arealbruksplan, B 18 og B 14 i andre plandokumenter)

Området kalt Brekkerød nord på 76 daa er betegnet som boligareal med nåværende boligbebyggelse. Det er i dag noen boliger på sørlige del av området, men nord for Brekkerødveien er det kornåker og en skogteig. Kornåker skal ifølge retningslinjer fra Staten ikke omdisponeres til boliger. Vi mener det bør gjelde også for mindre arealer, og spesielt når de henger sammen med et større åkerareal. Skogteigen har en skogsdam, som også kan betegnes som et tjern, med stort biologisk mangfold. Skogteigen omkring dammen brukes svært mye av lokalbefolkningen i boligområdet Brekkerød. De godt opptråkkede stiene viser skogteigens og dammens betydning for friluftslivet og naturopplevelsene. Folk bosatt på Brekkerød kan ta barna med på korte turer og få store opplevelser uten å kjøre bil først. Sommerstid er det et stort mangfold av sangfugler som underholder. Øyenstikkere av mange størrelser og farger er i aktivitet med jakt, parring og egglegging. Sommerfugler og andre insekter besøker vannliljer, bukkeblad og blomstene langs bredden. For både voksne og barn er det både underholdende og lærerikt å studere livet ved dammen. Derfor er det populært. For de som titter ned i dammen, er det enda flere opplevelser. Et stort mangfold av vanninsekter, mange av dem er stadig oppe og henter luft. På våren er frosk og padder i aktivitet med parring og egglegging, og i mai og juni kan vi se salamanderne opptatt med det samme. Rumpetroll av amfibiene lever i dammen hele sommeren og krabber på land om høsten for å leve som landdyr til neste vår.

Dammen har fra eldre tider hatt gode bestander av både stor og liten salamander. Etter hvert som stadig flere gårdsdammer er blitt fylt igjen eller drenert bort, har storsalamanderen gått tilbake. Når avstanden mellom dammer av tilstrekkelig størrelse blir for stor, blir vandringer og nykolonisering vanskelig. Trolig er 1 km maks vandreavstand for storsalamander. Den lille kan vandre lenger og kan yngle i mindre dammer. Derfor er storsalamanderen etter hvert blitt sjeldnere også i Halden. I WKN-rapport 2010 ble 38 dammer i kommunen vurdert. 8 av disse fikk A-status. Der ble det registrert både stor og liten salamander. 5 dammer fikk B-status. De ble regnet som mulige lokaliteter for begge artene. Brekkerøddammen var en av disse. Storsalamanderen, som blir inntil 15 cm, har i mange år vært på rødlista som truet i Norge og i størstedelen av Europa. I 2016 bestilte grunneieren en rask undersøkelse for å se om Brekkerøddammen fortsatt hadde storsalamander. Firmaet BioFokus la ut ruser fôret med pølsebiter ett døgn i mai. Ingen salamandre ble fanget. Det betyr bare at bestanden ikke var særlig stor, men det er helt utilstrekkelig til å avgjøre om det var en mindre bestand. En skikkelig undersøkelse krever flere dagers arbeid, også med innfanging og bestemming av larver (rumpetroll) senere på sommeren. Omkring 10.mai 2020 ble en storsalamander

observert i en hage 150 m fra Brekkerøddammen. Den var trolig på vei tilbake til dammen den var født i for å forplante seg. 12.juni 2020 ble ett eksemplar av arten sett i overflaten i Brekkerøddammen (observatør: H.J.Bjerkely). Funnet ble publisert på nett og i HA 17.06.20 i artikkelen «Brekkerøddammen fortsatt truet». Småsalamanderen er fortsatt tallrik i dammen, men bestanden av storsalamander er beskjeden og sårbar. Dammens verdi for det biologiske mangfoldet er ikke bare knyttet til salamanderne. Mangfoldet av vanninsekter er betydelig, men dårlig undersøkt. En art av underfamilien kjempevannkalver, *Dytiscus circumtinctus*, ble funnet av BioFokus i 2016. Dette er eneste registrerte funnsted i Halden, og det er bare to andre i Østfold. Om arten finnes andre steder i kommunen, kan bare registreringsarbeid utført av eksperter vise. En iøynefallende art av øyenstikkere, bred blålibelle, *Libellula depressa*, er de siste årene stadig observert i nærområdet. Den ble i 2020 fotografert nær dammen. (Bildet er tatt vare på). Kanskje den er født her. Arten er karakterisert som sterkt truet i Norge. I artsdatabanken finner vi bare en tidligere registrering i Halden, to i Råde. Det er sannsynlig at en grundig undersøkelse av mangfoldet i Brekkerøddammen vil avsløre flere arter som er på rødlista i Norge, men det er krevende å skaffe midler til dette arbeidet. Derfor må kommune og fylke legge vekt på de sjeldne artene som er påvist når dammens betydning for mangfoldet skal vurderes.

Brekkerøddammen har naturlig tilsig fra skogteigen. Ingen bekker fører inn fra kornåker eller vei. Det betyr at eventuell bygging i skogen, med drenering og sprenging for ledningsnett og veier, vil redusere tilsiget av vann til dammen og fuktområdene omkring. Siden tilsigsområdet er beskjedent, vil et slikt inngrep kunne endre livsmiljøet i dammen i en slik grad at arter forsvinner og mangfoldet blir redusert. Salamander-artene er også avhengig av å ha sitt jakt- og overvintringsområde intakt i 200-300 m avstand fra dammen. Variert skogbunn med lyng og mose og en del hulrom under røtter og steiner, gir det beste leveområdet de 8-10 månedene salamanderne er på land.

I samfunnsdelen av kommuneplanen, vedtatt i 2018, leser vi at Naturlandskap, biologisk mangfold, dyrka mark og naturverdier ivaretas i all planlegging og sikres som verdier for hele befolkningen. Videre leser vi at Bynære stisystemer gis prioritet i planperioden. Målet er å bruke disse i et folkehelseperspektiv. Vi leser også at by- og tettstedsnære turområder bidrar til mer attraktive boligområder og bedre livskvalitet, og vi leser at det er dokumentert at bruken av grøntarealer er mindre når avstand fra boligen øker. Særlig for barn er det viktig med utemuligheter innenfor 250 m fra boligen. Dette må det tas høyde for i vedtak når det gjelder de mest verdifulle nærområdene, ikke bare de større friluftsområdene. Visjoner er bra, men konkretisering i arealplansammenheng er nødvendig for at visjonene skal kunne legges føringer.

Vår konklusjon blir at Halden kommune, for å følge opp vedtak og intensjoner om hensynssoner, naturmiljø, biologisk mangfold, verdifulle naturtyper, det nære friluftsliv og jordvern, må ta arealet nord for Brekkerødveien ut av planen for framtidig boligareal. Etter Naturvernforbundets vurdering er dette viktig både i et lokalt og et regionalt perspektiv. Saken vil derfor bli anket inn for fylkeskommunen/statsforvalteren hvis kommunen ikke følger opp.

Bøkeskogen ved Tista, BN 6

Bøkeskogen nordøst for Saugbrugs er i forslaget til arealplan foreslått omregulert til industri. Dette skjer samtidig med at Saugbrugs sammen med de andre grunneierne var invitert av Fylkesmannen til å være med på frivillig vern av hele edelløvs skogen i Tistadalen. Vern av skogen har vært på fylkesmannens agenda siden 1987, men først nå var prosessen kommet så langt at det så ut til å nærme seg virkeliggjøring. Alle de andre grunneierne er positive til vern. Skogen er det største sammenhengende rike blandingskogområdet i Østfold, med en del furu på tørkeutsatte partier og stort sett edelløvs kog i de lavere partier. Alle norske varmekjære løvtrær unntatt en art finnes der, i tillegg til hardføre løvtrær og bartrær. Bøkeskogen er en svært viktig del av edelløvs skogen. Kommunens administrasjon skriver ganske riktig at den regnes som Østfolds fineste bøkebestand. Den preges av store og gamle trær. Hele lokaliteten «Tistadalen edellauvs kog» er vurdert til å være en av de mest verneverdige edelløvs koger i Østfold, og har verdivurdering A - svært viktig, dvs. av nasjonal verdi.

Bøkeskogen står i bratt terreng i løsmasser nedenfor bratt fjellvegg. Løsmassene inneholder grus og marin leire. Som i bøkeskog ellers, er det svakt utviklet feltsjikt. Spesielt her er at feltsjiktet i flere partier domineres av skavgras, til dels i ganske tette bestand. Skavgras er en gammel kulturplante, en fuktighetskreven karsporeplante. Plantesosiologisk er kombinasjonen bøkeskog og skavgras relativt sjelden, etter vår mening så vidt sjelden at forekomsten her bør vernes.

Arealet på 52 daa som Saugbrugs ønsker å omdisponere fra grønnstruktur til næringsformål, er avsatt med hensynssone landskap i gjeldende kommuneplan. En utbygging til industri vil kreve betydelige terrenginngrep. Høyeste punkt innenfor innspillsområdet er 107 moh, mens dagens fabrikk ligger på kote 12. Utsprenging av tilstrekkelig areal til en større fabrikk vil føre til brattere fjellvegger nær bebyggelsen ovenfor og større fare for steinsprang. I tillegg vil den gamle stien opp til Våkemark, med granittrapper som i seg selv er kulturminner, bli ødelagt som adkomstmulighet til øvre del av skogen. I et folkehelseperspektiv er adkomsten til øvre del av skogen, og muligheten for en rundtur til Linåkerbakken og Fosseløkka, av svært stor verdi.

Bøkeskogen ved Tistas bredd er en visuell opplevelse også for den del av befolkningen som ikke vandrer der. Den friske grønnfargen speiler seg i elvevannet under løvsprett om våren, og høstfargene er praktfulle, særlig sett i sammenheng med alle de andre løvtrærne som veksler i farge langs bredden. Mange haldensere vil gå i protesttog hvis denne skogen blir rasert.

Saugbrugs har store ledige arealer på sitt nåværende industriområde, så store at bedriften også tilbyr plass til leietakere. Arealet som var tiltenkt en mulig PM7, ligger fortsatt ubebygget. At bedriften eller dens engelske eiere da vil frata haldenserne noe av den mest verdifulle naturen i lokalmiljøet og ødelegge verneplanen for Østfolds største edelløvs kog, er uakseptabelt. Etter Naturvernforbundets mening har bøkeskogen så stor lokal, regional og nasjonal verdi at den

må få et endelig vern. Også denne saken vil bli anket videre hvis politikerne i kommunen ikke stopper omdisponeringen av bøkeskogen til industriformål.

Brekke Stenbrudd, masseuttak, massedeponier, utskipping av masser.

Brekke stenbrudd har i årtier vært et betydelig miljøproblem i Iddefjorden. Virksomheten har ført til støy og støvplager for beboere og hyttefolk både på norsk og svensk side. Utskipingen medfører store inngrep i en fjord som for en stor del er fredet. Store mengder granittblokker og knust stein preger strandlinja. Danske BG Stone driver steinbruddet, arbeidskraften er polsk, og 90% av massene fraktes til Danmark med skip. Stort sett er det bare avfallsproduktet stammel som brukes lokalt. En del av stenmelet og forurensende kjemikalier fra virksomheten følger bekken gjennom Jammerdalen og ut i verneområdet. Naturvernforbundet har tidligere tatt opp problemet med ballastvann, som fraktes fra Øresund-området og slippes ut i Iddefjorden. Ballastvannkonvensjonen som skulle stoppe slik transport av potensielt miljøskadelige arter, som amerikansk lobemanet og kinesisk ullhåndskrabbe, blir etter våre opplysninger fortsatt ikke håndhevet på Østfoldkysten.

Problemet med fremmede arter tilpasset brakkvann, har vist seg å være vesentlig større enn når det gjelder rene saltvannsarter. Det har vist seg med lobemaneten som ødela 90% av fiskeforekomstene i Svartehavet, og med ullhåndskrabben som har ødelagt store deler av elvebreddene i Elben. Disse to artene finnes i Øresund-Tyskland-området, der ballastvannet tas inn. Derfor er det nødvendig å hindre at de spres til Iddefjorden og resten av Østfoldkysten. Vi går ut fra at svenske myndigheter er enige i dette, siden Iddefjorden er en unik terskelfjord i Sverige og har et sterkt vern gjennom EUs Natura 2000- klassifisering.

Vi går ut fra at kommunen har forsikret seg om at alle punktene i Fylkesmannens inspeksjonsrapport for Brekke stenbrudd (2019.130.1.FMOV) er fulgt opp på en tilfredsstillende måte. Vi regner også med at kommunen forsikrer seg om at det ikke lenger slippes urensset ballastvann i Iddefjorden. Likevel bør Halden kommune sette en sluttdato for virksomheten og pålegge BG Stone å sørge for at det raskt kan vokse opp ny skog i bruddområdet. Er ikke påleggene og ballastvannet ordnet opp i, bør virksomheten stanses snarest og reetableringen av skog komme i gang.

For Naturvernforbundet i Østfold

Hakon Borch
leder

Hans Jan Bjerkely
styremedlem (sign)